

تأثیرات ابن عربی^s بر حکمت متعالیه

نوشته

دکتر فرشته ندری ایبانه

سرشناسه: ندری ایبانه، فرشته، ۱۳۴۱.

عنوان و نام پدیدآور: تأثیرات ابن عربی بر حکمت متعالیه / مؤلف فرشته ندری ایبانه.

مشخصات نشر: تهران، بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری: ۵، ۳۱۰ ص.

شابک: ۴۵۰۰۰ ریال: 978-964-7472-92-0

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص، ۳۰۳، ۱۳۰۹ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ ق. -- تأثیر -- صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ ق.

موضوع: ابن عربی، محمد بن علی، ۵۶۰-۶۳۸ ق. -- تأثیر -- عرفان.

موضوع: صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ ق.

موضوع: حکمت متعالیه.

شناسه افزوده: بنیاد حکمت اسلامی صدرا.

رده بندی کنگره: ۲۵۴/ت ۱۰۸۹ BBR

رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۷۲۸۱۷

تأثیرات ابن عربی بر حکمت متعالیه

نوشته: دکتر فرشته ندری ایبانه

چاپ اول، تابستان ۱۳۸۶، ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی ضلع شمالی مصلای بزرگ تهران،

مجمع امام خمینی (ره)، بنیاد حکمت اسلامی صدرا

صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۶۹۱۹، تلفن: ۸۸۱۵۳۲۱۰ و ۸۸۱۵۳۵۹۴ و ۸۸۷۳۴۶۸۹، دورنگار: ۸۸۸۳۱۸۱۷

کلیه حقوق، متعلق به بنیاد حکمت اسلامی صدرا است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	سه
تأثیرات ابن عربی بر حکمت متعالیه.....	۱- ۳۰۹
مقدمه.....	۳
بخش اول: فهرستی از تصریحات ملاصدرا بر کلام ابن عربی.....	۹
بخش دوم: فهرستی از تأثیرات ابن عربی بر ملاصدرا.....	۴۱
فصل اول: مباحث فلسفی.....	۴۱
فصل دوم: مباحث قرآنی.....	۷۰
بخش سوم: مباحث مربوط به وجود.....	۸۹
فصل اول: معانی وجود و نحوه اطلاق آن بر خداوند.....	۸۹
فصل دوم: تقریری از وحدت وجود ابن عربی.....	۹۱
فصل سوم: تقریری از وحدت وجود از دیدگاه ملاصدرا.....	۱۱۲
فصل چهارم: تشکیک وجود از دیدگاه حکیم ملاصدرا.....	۱۱۸
فصل پنجم: تصریح صدرالمتألهین بر وحدت شخصی وجود.....	۱۲۴
فصل ششم: تأثیرات ابن عربی بر ملاصدرا در احکام وجود.....	۱۳۰

بخش چهارم: علیت و تجلی.....	۱۳۹
فصل اول: علیت و معلولیت و ارتباط آن با وحدت وجود.....	۱۳۹
فصل دوم: نمونه‌هایی از مبحث تجلی در آثار ابن عربی.....	۱۵۴
فصل سوم: ارتباط وحدت وجود با قاعده «لا مؤثر فی الوجود...» از نظر ملاصدرا.....	۱۹۲
فصل چهارم: تأثیرات قاعده تجلی در مباحث مختلف فلسفی و عرفانی.....	۲۰۲
فصل پنجم: گزارشی از تأثیرات ابن عربی بر ملاصدرا در قاعده تجلی.....	۲۱۸
فصل ششم: پیامدهای مبحث تجلی.....	۲۲۵
بخش پنجم: حرکت جوهری، اتحاد عاقل و معقول، علم الهی، نفس.....	۲۳۱
فصل اول: مبانی مقدماتی.....	۲۳۱
فصل دوم: بررسی آراء ابن عربی.....	۲۳۹
فصل سوم: اتحاد عاقل و معقول از دیدگاه ملاصدرا.....	۲۴۸
فصل چهارم: علم الهی از دیدگاه ملاصدرا.....	۲۵۸
فصل پنجم: علم سابق خداوند از دیدگاه ملاصدرا.....	۲۷۰
فصل ششم: مراتب علم خداوند به اشیاء از نظر ملاصدرا.....	۲۷۹
فصل هفتم: معرفت از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا.....	۲۹۱
فصل هشتم: نفس از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا.....	۲۹۷
فهرست منابع تحقیق.....	۳۰۳

پیشگفتار

این کتاب در صدد بیان تأثیرات عرفان ابن عربی بر حکمت صدرایی شامل پنج بخش و بیست و دو فصل می باشد. در مقدمه، جایگاه و شخصیت ابن عربی در نظام فکری ملاصدرا، مشخص شده است.

در بخش اول، اجمالی از تصریحات ملاصدرا بر کلام شیخ اکبر محی الدین الدین ابن عربی ذکر شده است. در بخش دوم تأثیرات شیخ اکبر بر ملاصدرا در برخی از مباحث فلسفی و قرآنی آورده شده است. بطور خلاصه مباحث وجود، نفس، خلقت و خلافت انسان کامل، علم خداوند و معاد بررسی شده و در مباحث قرآنی، به تفسیر انفسی ایندو استاد عرفان و فلسفه، بر آیات قرآن استشهاد شده است. در بخش سوم، مباحث وجود در شش فصل تنظیم گشته است. تبیین معانی وجود و نحوه اطلاق آن بر خداوند، تقریر ابن عربی و ملاصدرا از مباحث وحدت وجود، سیر تطور اندیشه ملاصدرا از تشکیک تا وحدت شخصی وجود و تصریح بر آن با توجه به تأثیرات ابن عربی بر ملاصدرا بررسی شده است.

از آنجا که نتیجه وحدت وجود، انتقال بحث علیّت به تجلی حق است، بخش چهارم به «علیّت و تجلی» اختصاص یافته، این بخش در شش فصل تنظیم شده است. علیّت و معلولیّت و ارتباط آن با وحدت وجود، تصاویر وحدت شخصی وجود و

ارتباط آن با تجلی و علّیت، تقریری از نظریه تجلی از دیدگاه ابن عربی و ارائه نمونه‌هایی از آن، وحدت وجود در ارتباط با قاعده «لا مؤثر فی الوجود إلا الله» از دیدگاه ملاصدرا، و تجلی در نظام مظهریت از فصول این بخش است که در آن، ارتباط مبحث تجلی با اسماء حق تعالی، اعیان ثابته، انسان کامل، جبر و اختیار، خلق جدید، معاد و قیامت و غیره تبیین گردیده است. در پایان خلاصه‌ای از مباحث تجلی، نحوه تجلی حق تعالی در دنیا و آخرت بر عاشقان حق، بر صور اشیاء در عالم میثاق، بر عقول خالص، بر صفات و اسماء خود آورده شده است.

بخش پنجم به مباحث حرکت جوهری، اتحاد عاقل و معقول و علم الهی اختصاص یافته است. این بخش از هشت فصل تشکیل می‌شود که طی آن ضمن بیان مبانی مقدماتی، کلمات شیخ اکبر پیرامون حرکت جوهری، اتحاد عاقل و معقول، علم الهی، علم سابق خداوند و مراتب علم باری تعالی به اشیاء از دیدگاه ملاصدرا، بررسی و تحقیق شده است.

مهمترین منابع مورد استفاده در این کتاب عبارتند از: فتوحات مکیه که دائرة المعارفی بر عرفان اسلامی است اعم از چاپ قدیم (۴ جلدی) و چاپ جدید با تصحیح و ضبط احمد شمس الدین (۹ جلدی) و تصحیح عثمان یحیی، فصوص الحکم با شروح متعدد آن از جمله شرح قیصری، کاشانی، حسن زاده آملی و دیگر شارحان آن. رسائل ابن عربی، تجلیات الهیه و سایر آثار وی و نیز مجموعه کتابهای ملاصدرا بخصوص الحکمة المتعالیه فی الأسفار العقلیه الأربعة (۹ جلدی)، الشواهد الربوبیه، المشاعر، إيقاظ النائمین، أسرار الآیات، مفاتیح الغیب، تفسیر قرآن کریم و کتب دیگر ملاصدرا.

خلاصه سخن آنکه این کتاب گزارشی اجمالی از میزان تأثیرات عمیق مکاشفات عرفانی ابن عربی بر افکار حکمی ملاصدرا می‌باشد، و تکمیل آن نیازمند فکری عمیق و کشفی تمام است و وقوف به اندیشه‌های حکیمانه و مکاشفات عارفانه

این دو «عذب فرات» که در نقاط بسیاری با هم تلاقی دارند، برای اینجانب، بسیار دشوار و بلکه محال است. لکن نشستن بر کنار ساحل برای دیدن وسعت دریا و تلاطم امواج آبی آن، برای سبکباران ساحلها لذتی دارد که دریغ است خود را از آن محروم سازیم.

ألا يا أيها الساقى ادر كاساً و ناولها

که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکله

بیوی نافه‌یی کاخر صبا زان طره بگشاید

ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دلها

شب تاریک و بیم و موج و گردابی چنین هائل

کجا دانند حال ما سبکباران ساحلها

حضورى گره‌می خواهی از او غایب مشو حافظ

متى ما تلقى من تهوى دع الدنيا و اهلها
